

ТВОРЧИСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА: ДІАЛОГ МІЖ ДИСЦИПЛІНАМИ ТА ПОКОЛІННЯМИ

14 лютого 2013 р. в Інституті української мови НАН України відбулося спільне засідання Рад молодих учених цієї установи та Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, присвячене одній багатомірній темі, а саме доробку Т. Шевченка. У зборах узяли участь літературознавці – співробітники Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України та Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Модерували на зустрічі завідувач відділу наукової термінології Інституту української мови НАН України В. Іващенко та голова Ради молодих учених названого інституту Г. Сікора. Форматом засідання зумовлювалася міждисциплінарність доповідей, які привертали увагу до погранич різних філологічних наук, а також філософії, мистецтвознавства, соціо- й культурології, історії. Водночас композиція порядку денного сприяла усвідомленню того, що зв'язок між галузями знань неможливий без плідного діалогу між генераціями дослідників. Прозвучали виступи представників кількох поколінь, завдяки чому вдалося досить точно засвідчити творчий процес, що розгортається в провідних столичних наукових школах.

О. Сліпушко (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) у своїй доповіді зосередилася на сутності Шевченкової “Духовної Держави”. Дослідниця зауважила, що культурно-історичне тлумачення творів письменника є одним із найадекватніших для сучасного реципієнта. Вона наголосила, зокрема, на шевченківському образі автора – борця зі злом, світовим і локальним. Таку іпостась було проаналізовано у зв'язку з аксіологією, яка означувалася в українській (козацькі літописи) і світовій книжності (Біблія). Істотними стали й міркування про киевоцентричність поглядів, притаманних членам Кирило-Мефодіївського братства, й особливе сприйняття часу в цьому осередку романтиків.

У виступі Л. Генералюк (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України) йшлося про вербально-іконічну єдність у Шевченковій спадщині. На думку дослідниці, загадка мови Т. Шевченка полягає в його професії художника. Закони малярської творчості проєктувалися на літературне пізнання світу, а вияви абстрактного й асоціативного мислення гармонійно взаємодоповнювалися. Шевченко-живописець “допінгував” Шевченка – поета і прозаїка, починаючи від балади “Причинна” до вірша “Чи не покинуть нам, небого...”. Як один із наслідків цього словесний пейзаж у поемі “Княжна” вирізняється педантичною “писанковою” прорисованістю. Слід зауважити, що докладна розвідка Л. Генералюк виявилася вельми суттєвою і в аспекті вдосконалення категорійного апарату літературознавства. Питання дефініції терміна “іконіка”, не закріпленої за власне структуралістським (праці О. Астаф'єва та ін.) або філологічним описовим аналізом (студії І. Качуровського), залишається досі актуальним.

“Проза Тараса Шевченка і західноєвропейські літератури: наслідування чи творче засвоєння художнього досвіду?” – тема доповіді О. Бороня (Інститут літератури). Повісті Шевченка були проаналізовані з позицій джерелознавства, інтертекстуальної критики й почасті психоаналізу. Завдяки цьому, по суті, унаочнилася перспективність інтертекстології – галузі, котру пропонують виокремлювати провідні текстологи. Доповідач довів, що через згадки про зарубіжних авторів підтверджується багатство Шевченкової лектури. Наприклад, послання на Е. Сю могло виконувати й характеротворчу роль. Водночас саму читацьку свідомість Т. Шевченка ще не вповні окреслено. Так, О. Боронь поділилася з аудиторією новими спостереженнями щодо фактів ознайомленості письменника з романами Ч. Діккенса.

В. Левицький (Інститут літератури) у виступі розглянув Шевченкову текстуалізацію Києва. Семіозис міста було досліджено із задіянням і літературознавчих, і лінгвістичних концепцій.

Насамкінець голова Ради молодих учених Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Л. Бербенець запросила колег-мовознавців до участі в цьогорічній інститутській XII міжнародній науковій конференції молодих учених і закликала друкуватися у збірнику “Літературознавчі обрії”. В. Іващенко в завершальному слові заповнила, що лінгвісти виявляють великий інтерес до надбань дослідників творчості Т. Шевченка, тож планують і в подальшому організувати схожі зібрання. Справді, кожен учасник визнавав, що 200-ліття Т. Шевченка, яке відзначатиметься 2014 року, потребує тривалої підготовки. Успішно провести її можна лише спільними зусиллями. Як нагадування про це на книжковій виставці в конференц-залі Інституту української мови було представлено перші два томи 6-томної “Шевченківської енциклопедії”. Хочеться сподіватися, такий проєкт Інституту літератури сприятиме подальшій співпраці між репрезентантами різних дисциплін і поколінь.

В'ячеслав Левицький
м. Київ

Отримано 18 лютого 2013 р.